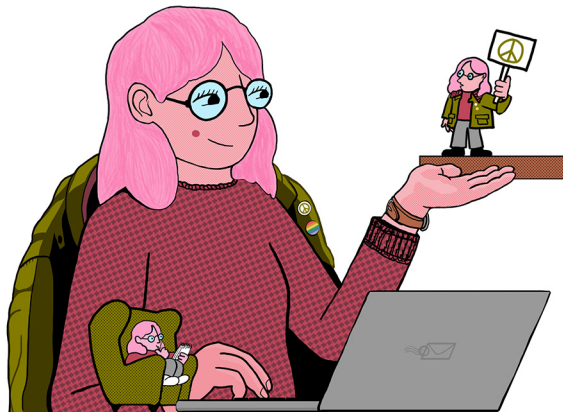

Det personlige er politisk er psykologisk

Ezgi Kutal

Seksjon Ung, Avdeling Rus- og Avhengighetsbehandling, Oslo Universitetssykehus
ekutal63@gmail.com

Illustrasjon: Kristian Utrimark

Ezgi Kutal

Foto: privat

Psykologer uttaler seg i økende grad om samfunn og politikk, for eksempel om klimakrisens påvirkning på individet og sammenhengen mellom uhåndterlig gjeld og selvmord (Chamberlain & Madsen, 2025; Holtet et al., 2023). Jeg synes det er flott, det viser at «mainstream-psykologien» ikke er utelukkende individorientert (Madsen, 2017), og at psykologer engasjerer seg utenfor terapirommene. En utvidelse av psykologfeltet til samfunnsmessige og politiske tema er et gode. I artikkelen Psykologers politiske verdier (Kutal, 2022) oppfordret jeg psykologer til å være bevisst sine egne politiske verdier i terapi, fordi funnene i studien tydet på at psykologens politiske verdier påvirket terapien, selv når man ikke ville det.

Samtidig vekker psykologers synlighet tilknyttet politikk og politiske holdninger i det offentlige rom debatter og etiske betenkeligheter. Kan og bør psykologer vise seg som politiske aktører i offentligheten? Står jeg fritt som psykolog til å flagge mine politiske meninger?

Temaet har opptatt flere. Haeny (2014) reflekterer over etiske implikasjoner når psykologer uttaler seg om kontroversielle politiske saker. Hun skriver at psykologer bør være påpasselige med å ikke forklare egne politiske holdninger med psykologiske begrunnelser, og at psykologen bør være tydelig på at man uttrykker egne politiske holdninger og ikke fagets. I *Profesjonsetikk – om etiske perspektiver i arbeidet med mennesker* (Øvreeide, 2013) nevnes etiske utfordringer med å være offentlig psykolog med et politisk engasjement. Her skriver Øvreeide (2013, s. 58) at «psykologen må passe seg for å ikke bli en moralist – fremstå som den som vet best».

Rolleavklaring

Jeg tenker at det her er noen viktige skillelinjer, som først og fremst handler om i hvilken rolle man uttaler seg. Innlegget Psykologiens plass i samfunnsutvikling, hvor Øiestad et al. (2025) skriver om psykologiens rolle i å forstå krig og samfunnsutvikling, er etter min mening et ypperlig eksempel på å være bevisst rollen som formidler av psykologifaget og god fagforvaltning. Eller når Psykologforeningen uttaler seg om folkemordet i Palestina (Rolf, 2023); da opplever jeg at foreningen bruker psykologfaglige prinsipper om menneskeverd, kunnskap om utvikling hos barn som opplever krig og katastrofer og traumer, til å mene noe om situasjonen verden står i. Jost et al. (2018) prøver å forstå politisk konservatisme ut ifra psykologiske konsepter om personlighet, motivasjon og underliggende behov. I et intervju med Psykologistudenter uten grenser (2017) formulerer psykolog Karl Eldar Evang at psykologer, på grunn av sin innsikt inn i menneskets natur, har en forpliktelse til å delta i samfunnsdebatten. Alt nevnt her er, slik jeg ser det, gode eksempler på hvordan politikk, politiske holdninger og psykologfaglig integritet er forenelig. Motsatsen kan sies å være psykologer som uttaler seg om *egne* politiske holdninger og begrunner holdningene med psykologi.

Etiske spørsmål som naturlig reiser seg her, er om det er riktig at psykologers politiske holdninger, meninger og engasjement belyses, uansett innhold? Hva med pasienter som kan oppleve seg uenige eller krenket? De etiske dilemmaene belyses under ansvarspunktet i etiske retningslinjer for nordiske psykologer:

«Psykologen tar selvstendig ansvar for kvaliteten og konsekvensene av sitt arbeid, men er samtidig klar over at andre opplever psykologen som representant for sin yrkesgruppe. Psykologen er bevisst på hvordan den psykologiske kunnskapen brukes, også utenfor den profesjonelle praksisen» (Norsk psykologforening, 1998, s. 4).

«Psykologen deltar ikke i aktivitet som sikter mot at man med fysiske eller psykiske tvangsmidler (indoktrinering, «hjernevask», tortur osv.), eller med trussel om slike tvangsmidler: tvinger noen til å gi opplysninger eller innrømmelser presser noen til å avsløre, fornekte eller endre eget eller andres livssyn, politiske, religiøse eller etiske overbevisninger» (Norsk psykologforening, 1998, s. 4).

Vi er pliktige til å etterfølge disse sentrale etiske retningslinjene. Se for deg å være en del av en minoritet og høre en psykolog uttale seg negativt om minoriteten i offentligheten. Det ville gjøre noe med selvoppfatningen og hvordan man for eksempel forholder seg til terapi. Det kan være skadelig, og det er viktig å være bevisst.

Et ømt punkt

Selv om jeg opplever at flere psykologer i det offentlige i dag kunne vært mer oppmerksomme på effektene deres politiske ytringer kan ha, opplever jeg samtidig at vi har vært så redde for en negativ påvirkning fra sammenblandingen politikk og psykologi at vi har blitt helt stille. Det har kanskje

vært en berøringsangst i å tenke at det psykologiske kan være politisk. Jeg tror vi lurer oss selv hvis vi tenker på psykologisk kunnskap og terapi som apolitisk. Jeg mener at for å ta ansvar for hvordan vi representerer yrkesgruppen vår, trengs en bevisstgjøring om at psykologer og psykologi ikke er apolitisk.

Temaet psykologers politiske holdninger i offentligheten rører nok ved et ømt punkt fordi det rokker ved antagelsen om at psykologien er verdifri. Jeg mener at psykologien *er* politisk – eksempler er hvordan vi historisk sett har klassifisert psykisk patologi, hvordan helsevesenet fungerer, eller prinsipperklæringen for evidensbasert praksis (Berg, 2021). Når psykologer uttaler seg om politikk offentlig, enten man er enig eller uenig, brytes illusjonen om at psykologi er verdinøytralt eller apolitisk. At en psykolog uttaler sine holdninger om for eksempel kjønn, kan være sjokkerende. Men vi kan anta at psykologen ville hatt holdningen uavhengig av om den ble offentlig uttrykt eller ikke. Derfor ville holdningen muligens gjort seg gjeldende i terapi enten man ville det eller ikke. Jeg tror heller ikke det er mulig å skille mellom meg som privatperson og psykolog, eller som politisk vesen. Det berører også utallige debatter om skillet mellom psykologrollen og privatperson. Jeg sier som Aibel (2018): Det personlige er politisk er psykologisk.

Psykologer er politiske vesen

Når man spør om psykologer kan være politiske i offentligheten, tror jeg grunnspørsmålet må endres. Jeg tenker at psykologer, som alle andre, *er* politiske vesener. Jeg vil derfor endre spørsmålet jeg stilte innledningsvis, fra «Står jeg, som psykolog, fritt til å flagge mine politiske meninger offentlig?» til «Hvordan vil mine politiske verdier som jeg gir uttrykk for nå, påvirke andres oppfattelse av terapi og psykologi?»

Jeg tenker at bevissthet rundt egne politiske verdier kan bidra til en slik refleksjon, som de etiske retningslinjene etterlyser. Vi må være klar over at politiske verdier, i likhet med andre egenskaper ved oss, som kjønn, sosioøkonomisk bakgrunn og tilknytningsstil, vil påvirke terapien, hvordan klienten oppfatter oss, og hvordan vi oppfatter klienten (Nissen-Lie, 2020). På et vis må vi kunne stole på at en psykolog, med sine politiske verdier, kan romme og behandle en klient med totalt motsatte politiske verdier.

En bevisstgjøring kan føre til en erkjennelse om at psykologi som fagfelt har bestemte menneskesyn og verdigrunnlag i bunn (Vik & Stänicke, 2022). Psykologien postulerer at noen måter å leve på er bedre enn andre (Berg, 2017). I forlengelse av tanken om at psykologi og psykoterapi ikke er verdifri og kan være politisk ladet, tror jeg også man må ta innover seg at det er noen politiske holdninger som ikke er forenelig med psykologiens grunnverdier. Det er en grunn til at et typisk etikkseminar- spørsmål under utdanning er: «Kan man mene at en folkegruppe er mindre verdt enn andre, og være psykolog?» Avslutningsvis vil jeg understreke at jeg ikke mener psykologer ikke skal ta plass i offentligheten, men vi bør ha et mer utviklet og bevisst forhold til våre politiske verdier og tenke over hva vi sier, og hvordan budskapet oppfattes av allmennheten.

Referanser

Aibel, M. (2018). The personal is political is psychoanalytic: Politics in the consulting room.

Psychoanalytic Perspectives, 15(1), 64–101. <https://doi.org/10.1080/1551806x.2018.1396130>

Berg, H. (2017). Fakta og verdier i psykoterapi. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*, 55(5), 480–483.

- Berg, H. (2021). Psykologene trenger en ny prinsipperklæring. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*, 58(2), 132–133. <https://psykologtidsskriftet.no/debatt/2021/02/psykologene-trenger-en-nyprinsipperklæring>
- Chamberlain, M. & Madsen, O. J. (2025, 28. mars). Radikale protester kan påvirke folks holdninger. *Verdens gang*. <https://www.vg.no/nyheter/i/LMGPLq/radikale-protester-kan-paavirke-folks-holdninger>
- Gunstveit, W. D. (2025, 23. januar). *Debatten som sporet av*. Tidsskrift for Norsk psykologforening. <https://www.psykologtidsskriftet.no/artikkel/2025as01ae-Debatten-som-sporet-av>
- Haeny, A. M. (2014). Ethical considerations for psychologists taking a public stance on controversial issues: The balance between personal and professional life. *Ethics & Behavior*, 24(4), 265–278.
- Holtet, A., Tisløv, S. I. & Peters, D. (2023, 8. september). A silent killer» – finans- og inkassobransjen kan forebygge selvmord. *Dagens Næringsliv*. <https://www.dn.no/innlegg/helse/psykisk-helse/forbrukslan/a-silent-killer-finans-og-inkassobransjen-kan-forebygge-selv-mord/2-1-1514314>
- Jost, J. T., Glaser, J., Sulloway, F. J. & Kruglanski, A. W. (2018). Political conservatism as motivated social cognition. *The motivated mind*, 129–204.
- Kutal, E., Stänicke, E. & Madsen, O. J. (2022). Psykologers opplevelse av hvordan deres verdier påvirker terap: en tematisk analyse. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*, 59(11), 994–1003.
- Madsen, O. J. (2017). *Den terapeutiske kultur* (2 utg.). Universitetsforlaget.
- Nissen-Lie, H. A. (2020). Klinisk tenkning og terapeutens personlige bidrag. I E. Stänicke, H. Strømme, S. Kristiansen & I. L. Stänicke (Red.), *Klinisk tenkning og psykoanalyse* (s. 37–59). Gyldendal.
- Norsk psykologforening. (1998). Etiske prinsipper for nordiske psykologer. Hentet fra <https://www.psykologforeningen.no/medlem/etikk/etiske-prinsipper-for-nordiskepsykologer>
- Psykologistudenter uten grenser. (2017). *Intervju: Karl Eldar Evang*. <https://www.psykologistudenterutengrenser.no/single-post/2017/12/03/intervju-karl-eldar-evang>
- Rolf, F. (2023). *Psykologforeningens uttalelser i forbindelse med krigen i Gaza*. Psykologforeningen.no. <https://www.psykologforeningen.no/aktuelt/vare-uttalelser-om-krigen-i-gaza>
- Vik, O. M. & Stänicke, E. (2022). Menneskesyn i psykoterapi. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*, 59(12), 1104–1111.
- Øiestad, G., Moss, M. S. & Rydningen, N. N. (2025). Psykologiens betydning i samfunnsutviklingen. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*. <https://www.psykologtidsskriftet.no/artikkel/2025as03ae-Psykologiens-betydning-i-samfunnsutviklingen>
- Øvreeide, H. (2013). Etiske dimensjoner. I H. Øvreeide & E. Backe-Hansen (Red.), *Fagetikk i psykologisk arbeid* (2. utg., s. 51–89). Cappelen Damm.

